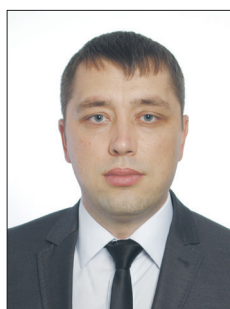

CZU: 343.132

DOI 10.5281/zenodo.15552537

Boris GLAVAN*
gba74@rambler.ru

Alexandru CICALA**
cicalaalexandru@gmail.com

REFLECȚII ASUPRA CONCEPTULUI DE ACTIVITATE SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII: ANALIZA ART. 1 DIN LEGEA NR. 59/2012

***Adnotare:** Domeniul activității speciale de investigații la prima vedere pare a fi bine definit și intens studiat, atrăgând un număr tot mai mare de cercetători interesați de multiplele sale implicații, analiza efectuată demonstrând că problema definirii acestui concept rămâne actuală și nerezolvată pe deplin. Literatura de specialitate oferă diverse interpretări doctrinare, evidențiind, pe de o parte, importanța și relevanța subiectului, iar pe de altă parte, dificultatea formulării unei definiții unanim acceptate.*

Scopul studiului constă în analizarea conceptului de activitate specială de investigații prin prisma art. 1 din Legea nr. 59/2012 a Republicii Moldova, evidențiind importanța acestei norme juridice pentru definirea și delimitarea domeniului său de aplicare. Prin examinarea evoluției cadrului normativ, au fost subliniate modificările legislative semnificative și impactul acestora asupra clarificării distincției dintre activitatea specială de investigații desfășurată în afara procesului penal și cea reglementată de Codul de procedură penală.

Drept rezultat, s-au evidențiat dificultățile de interpretare ale conceptului analizat, atât cele din trecut, cât și din prezent, cauzate de formulările legale inconsecvente și de lipsa unei definiții

* Conferențiar universitar, doctor habilitat în drept, secretar al Senatului, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>), e-mail: academia@mai.gov.md; ORCID ID: 0000-0002-3838-4308, e-mail: gba74@rambler.ru

** Conferențiar universitar, doctor în drept, Catedra „Activitate specială de investigație și anticorupție”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>), e-mail: academia@mai.gov.md; ORCID ID: 0000-0001-5900-0679, e-mail: cicalaalexandru@gmail.com

unitare. S-a argumentat că activitatea specială de investigații nu se limitează doar la culegerea de informații, ci include și alte acțiuni specifice, precum prevenirea criminalității, menținerea ordinii publice, protejarea drepturilor fundamentale ale omului și cooperarea cu colaboratori confidențiali. Articolul subliniază necesitatea unei reglementări clare și coerente, capabile să asigure eficiența activităților investigative și respectarea drepturilor omului.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, tehnici speciale de investigare, proces penal, ofițer de investigații, tehnică operativă, drepturile omului.

REFLECTIONS ON THE CONCEPT OF SPECIAL INVESTIGATIVE ACTIVITY: ANALYSIS OF ARTICLE 1 OF LAW NO. 59/2012

Annotation: The field of special investigative activities initially appears to be well-defined and extensively studied, attracting an increasing number of researchers interested in its multiple implications. However, the analysis conducted demonstrates that the issue of defining this concept remains current and not fully resolved. The specialized literature provides various doctrinal interpretations, highlighting, on the one hand, the importance and relevance of the subject, and on the other hand, the difficulty of formulating a universally accepted definition.

The proposed aim of the study is to analyze the concept of special investigative activity through the lens of Article 1 of Law No. 59/2012 of the Republic of Moldova, emphasizing the importance of this legal norm in defining and delineating its scope of application. By examining the evolution of the regulatory framework, significant legislative changes and their impact on clarifying the distinction between special investigative activities carried out outside of the criminal process and those regulated by the Criminal Procedure Code were highlighted.

As a result, the difficulties in interpreting the analyzed concept were emphasized, both those from the past and those from the present, caused by inconsistent legal formulations and the lack of a unified definition. It was argued that special investigative activities are not limited only to information gathering but also include other specific actions, such as crime prevention, maintaining public order, protecting fundamental rights, and cooperating with confidential collaborators.

The article underscores the need for clear and coherent regulation, capable of ensuring both the effectiveness of investigative activities and the respect for human rights.

Keywords: special investigative activity, special investigative measures, special investigative techniques, criminal trial, investigative officer, operational technique, human rights.

1. INTRODUCERE

Literatura de specialitate oferă în domeniul activității speciale de investigații diverse interpretări doctrinare, evidențiind, pe de o parte, importanța și relevanța subiectului, iar pe de altă parte, dificultatea formulării unei definiții unanim acceptate.

În decursul celor trei decenii de reglementare legislativă a acestei sfere, legiuitorul a manifestat o anumită inconsecvență la definirea activității speciale de investigații, fapt ce a generat interpretări divergente și dificultăți de aplicare unitară a normelor juridice. Definiția actuală, consacrată prin art. 1 din Legea nr. 59/2012, prezintă diferențe semnificative față de cele anterioare, reflectând efortul legiuitorului de a clarifica acest concept și de a-i conferi o formă mai precisă și funcțională.

În cele ce urmează, ne propunem să analizăm atât contextul evolutiv al reglementării activității speciale de investigații, cât și măsura în care definiția consacrată de Legea nr. 59/2012 corespunde așteptărilor comunității academice și cerințelor impuse de practica aplicării legii.

2. METODOLOGIE

Mijloacele de cercetare utilizate în acest studiu se bazează pe un ansamblu de metode științifice consacrate, menite să asigure o analiză complexă și riguroasă a conceptului de activitate specială de investigații. În acest sens, au fost aplicate metodele logico-juridică, gramaticală, analiza și sinteza, deducția și inducția, precum și metodele comparativă și istorico-juridică. Analiza s-a fundamentat pe un suport extins de surse, incluzând legi și acte normative naționale și internaționale, literatură de specialitate, jurisprudența națională și a Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și documente relevante privind reglementarea și aplicarea activității speciale de investigații. Aceste surse au oferit suportul necesar pentru formularea concluziilor și identificarea direcțiilor de optimizare a cadrului normativ.

Listă de abrevieri:

Art. – articol;

Nr. – număr;

CPP – Codul de procedură penală;

MSI – măsuri speciale de investigație;

ASI – activitatea specială de investigații.

3. REZULTATE OBȚINUTE ȘI DISCUȚII

Prin conținutul său, acest articol urmărește două obiective esențiale: primul este legat de definirea conceptului de activitate specială de investigații¹, iar al doilea ține de delimitarea limitelor de acțiune a prezentei legi, enumerând în același timp, în mod exemplificativ, elementele activității speciale de investigații reglementate de prezenta lege.

Din perspectiva teoriei generale a dreptului, alineatul întâi reprezintă o normă definiție, oferind o interpretare oficială a conceptului de activitate specială de investigații, care are forța juridică a normei interpretate². O particularitate importantă a acestei norme este că, deși nu dezvăluie integral conținutul activității speciale de investigații (cel puțin nu toate elementele acesteia), ea urmărește formularea definiției cheie a obiectului reglementării juridice a legii comentate.

Doctrina subliniază că eficacitatea activității speciale de investigații este determinată de calitatea reglementărilor juridice³, iar definiția legală a acestui gen de activitate constituie unul dintre aspectele centrale ale reglementării legislative, având o importanță fundamentală pentru înțelegerea esenței și conținutului acestei activități⁴. Utilizarea acestui concept în actele juridice departamentale, precum și explicarea conținutului său, trebuie să rămână în limitele stabilite de legiuitor, permițând doar detalierea elementelor menționate în lege⁵.

Este de remarcat că numeroase legi funcționează fără includerea normelor definiții

¹ GLAVAN B. Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în contextul legislației Republicii Moldova. În: *Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice*. Chișinău 2019, nr. 10, p. 88-108.

² BALTAG D., GUȚU A. *Teoria generală a dreptului: curs teoretic*. Academia de poliție „Ștefan cel Mare”. 2002, Tipografia „Reclama”, 335 p. ISBN 9975-930-43-3, p.101.

³ БОБРОВ В.Г. О некоторых вопросах законодательного регулирования оперативно-розыскной деятельности. В: *Полицейское право*. 2005. № 2(2). С. 75-83.

⁴ Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник / под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. М.: ИНФРА-М, 2006. 832 с. ISBN 5-16-002437-9, p. 5.

⁵ Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности»: С приложением решений Конституционного Суда Российской Федерации и обзоров практики Европейского Суда по правам человека / О. А. Вагин, Б. Я. Гаврилов, К. К. Горяинов [и др.]. – 3-е издание, дополненное и

care să interpreteze conținutul unor activități specifice. În acest caz, situația pare diferită, deoarece legislația privind activitatea specială de investigații este relativ „tânără”, ceea ce ar justifica necesitatea unei norme definiție pentru clarificarea și stabilirea bazelor conceptuale.

Activitatea specială de investigații reprezintă unul dintre acele cazuri rare de activitate practică, care inițial a fost reglementată exclusiv prin acte departamentale secrete. În sursele publice, această activitate era doar menționată la general, fără să-i fie descoperit și conținutul. Mai mult, termenul „activitate specială de investigații” a intrat relativ recent în vocabularul juridic al Republicii Moldova (2012), înlocuind termenul de „activitate operativă de investigații”, acesta la rândul său făcându-și apariția în actele departamentale secrete începând cu anii '60 ai secolului trecut. Înainte de această perioadă, în publicațiile confidențiale se foloseau frecvent termeni precum „lucru operativ”, „activitate operativă agenturistică” sau „activitate de căutare”⁶.

Actuala definiție legală a activității speciale de investigații nu reprezintă prima încercare a legiuitorului de a clarifica acest concept și, probabil, nu va fi nici ultima. Definițiile anterioare oferite de legiuitor subliniază, pe de o parte, importanța acestui domeniu, dar, pe de altă parte, scot în evidență dificultatea și complexitatea problematicii abordate. Se pare că actuala definiție legală a activității speciale de investigații ar putea fi înțeleasă corect doar abordând și contextul în care aceasta a fost elaborată.

Inițial, conform primei legi consacrate reglementării juridice a activității operative de investigație, s-a considerat că această activitate reprezintă un mijloc juridic al statului de apărare a anumitor valori⁷, precum interesele țării, integritatea ei teritorială, drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanelor fizice și juridice, toate formele de proprietate contra atentatelor criminale (art. 1 din Legea nr. 45/1994)⁸.

Ulterior, prin reforma juridică din 2012, legiuitorul a înlocuit Legea nr. 45/1994 și termenul de „activitate operativă de investigații” cu Legea nr. 59/2012, introducând în vocabularul juridic termenul de „activitate specială de investigații”. În cadrul aceleiași reforme, Codul de procedură penală a fost completat cu o nouă secțiune: Secțiunea a 5-a „Activitatea specială de investigații”.

În acel context, legiuitorul formulase două definiții distincte ale activității speciale de investigații, reflectate în cele două acte normative, care se deosebeau semnificativ în conținut:

1. „[...] procedură cu caracter secret și/sau public, efectuată de autoritățile competente, cu sau fără utilizarea echipamentelor tehnice speciale, în scopul culegerii de informații necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor” (art. 1 al Legii nr. 59/2012, redacția de până în 2023).

2. „[...] totalitate de acțiuni de urmărire penală cu caracter public și/sau secret efectuate de către ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale numai în condițiile și în

переработанное. – Москва : Норма, 2020. – 576 с. – ISBN 978-5-91768-879-4. p.5.

⁶ MÎRZAC V., GLAVAN B. *Note privind activitatea specială de investigații*. Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare”. Chișinău 2018. – 92 p. ISBN 978-9975-4321-2-3, p. 4-5.

⁷ Prin „mijloc juridic de stat de apărare” se înțelegea un sistem de măsuri operative de investigații stipulate de lege, desfășurate de subdiviziunile operative ale organelor de stat cu aplicarea forțelor, mijloacelor și metodelor atât publice, cât și secrete, cu respectarea regulilor de conspirație, în scopul prevenirii și descoperirii infracțiunilor, căutării infractorilor tănuțiți și a persoanelor dispărute fără urmă, precum și soluționării altor sarcini prevăzute de lege (DIDĂC V., ș.a. *Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigații*. Chișinău: Elan Poligraf, 2009. 344 p. ISBN 978-9975-66-093-8, p. 167.).

⁸ Legea privind activitatea operativă de investigații: nr. 45 din 12 aprilie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 11-13, 38 (Abrogată în 2012).

modul prevăzut de prezentul cod” (art. 132¹ al CPP, redacția de până în 2023).

Evidențele disensiuni dintre aceste două definiții legale, care în fond defineau același concept, au creat dificultăți de înțelegere unitară a activității speciale de investigații, constituind totodată un motiv întemeiat pentru critici doctrinare⁹. Se pare că legiuitorul nu a fost suficient de inspirat la abordarea acestui subiect. Pe de o parte, s-a acreditat ideea că activitatea specială de investigații nu mai este un mijloc de protecție a anumitor valori, ci un instrument de culegere a informațiilor (operative). Pe de altă parte, activitatea specială de investigații a fost identificată cu o totalitate de acțiuni de urmărire penală prin care se obțin probe și care se efectuează în limitele urmăririi penale.

Aceste disensiuni nu doar că au debusolat percepția unitară a conceptului de activitate specială de investigații, ci au condus și la discuții contradictorii privind sediul reglementărilor juridice ale acestei activități în sistemul de drept național, conturându-se astfel două viziuni diametral opuse.

Conform primului punct de vedere, Legea nr. 59/2012 ar reprezenta legea fundamentală (generală) care reglementează activitatea specială de investigații, deoarece aceasta prevede cele mai importante elemente ale respectivei activități, precum scopul, sarcinile, principiile, subiecții, lista exhaustivă a măsurilor speciale de investigații, colaboratorii confidențiali, dosarele speciale, finanțarea și controlul. Astfel, în ceea ce privește concurența dintre reglementările juridice ale investigațiilor speciale, Legea nr. 59/2012 ar îndeplini rolul de lege generală, în timp ce Codul de procedură penală ar avea rolul de lege specială, cu aplicabilitate limitată la segmentul procesului penal¹⁰. Prioritatea Codului ar interveni doar în cadrul procesului penal propriu-zis¹¹.

Potrivit celui alt punct de vedere, Codul de procedură penală ar fi nu doar legea de bază, ci și unica lege care reglementează activitatea specială de investigații (în procesul penal), iar reglementările altor legi, inclusiv ale Legii nr. 59/2012, nu ar avea nicio relevanță. În sprijinul acestui argument adesea s-au invocat prevederile înseși ale Codului, ce interzic aplicarea normelor cu caracter procesual din alte legi naționale fără a fi introduse în Cod (art. 2 alin. (4) CPP).

După îndelungate dezbateri și lucrări de modificare a legislației în domeniul investigațiilor speciale, s-a ajuns la consensul că reglementările juridice referitoare la activitatea specială de investigații, în segmentul investigării infracțiunilor, trebuie incluse în Codul de procedură penală, în timp ce Legea nr. 59/2012 rămâne valabilă pentru reglementarea investigațiilor speciale în afara procesului penal. Această delimitare a fost prevăzută în mod expres în dispoziția art. 1, alin. (2) din Legea nr. 59/2012.

În plus, noile modificări legislative din toamna anului 2023 au adus o serie de schimbări atât în Legea nr. 59/2012, cât și în Codul de procedură penală. Relevant pentru acest context este faptul că denumirea Secțiunii a 5-a din Codul de procedură penală a fost modificată din „Activitatea specială de investigații” în „Măsuri speciale de investigații”, iar

⁹ GLAVAN B. Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în contextul legislației Republicii Moldova. În: *Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice*. Chișinău 2019, nr. 10, pp. 88-108; COVALCIUC, I. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală: Monografie*. Chișinău: S.n., 2023. 299 p. ISBN 978-9975-135-72-6, p. 26.

¹⁰ GHERMAN M., BLÎNDU E., BOTNARI I. *Temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații: Studiu monografic*. Chișinău. 2023. Departamentul editorial poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 192 p. ISBN 978-9975-135-70-2, p. 67.

¹¹ GLAVAN B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări*. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. ISBN 978-9975-135-63-4, p. 110.

definiția activității speciale de investigații a fost exclusă din cod.

În prezent, există o singură definiție legală a activității speciale de investigații, ceea ce este și firesc, reflectată în Legea nr. 59/2012. Problema care totuși s-a creat în contextul modificărilor legislative și rămâne nesoluționată este că această definiție, fiind o normă juridică a Legii nr. 59/2012, prin dispoziția art. 1, alin. (2), nu poate pretinde la definirea întregului concept al activității speciale de investigații, ci doar a acelei părți a acesteia ce este efectuată în afara procesului penal. Corect ar fi fost ca respectiva definiție să reflecte nu întreg conceptul de activitate specială de investigații, ci doar o parte a acestuia, și anume „activitatea specială de investigații efectuată în afara procesului penal”, fiindcă s-a dorit ca prezenta lege să reglementeze doar activitatea specială de investigații desfășurată în afara procesului penal.

Expresia „Prezenta lege reglementează activitatea specială de investigații în afara procesului penal” din art. 1, alin. (2) din Legea nr. 59/2012 indică în mod clar că definiția, fiind parte a reglementărilor acestei legi, nu acoperă întreaga activitate specială de investigații, ci doar un segment al acesteia. Aceasta sugerează existența unei alte părți a activității speciale de investigații care se desfășoară în cadrul procesului penal și care este reglementată de o altă lege, presupus a fi Codul de procedură penală.

Prin urmare, definiția din Legea nr. 59/2012 nu ar trebui considerată o paradigmă completă a activității speciale de investigații în ansamblu, ci mai degrabă o descriere a segmentului reglementat de această lege. Definiția activității speciale de investigații oferită de această lege poate include metode și scopuri specifice legate de prevenirea criminalității și asigurarea ordinii publice, dar nu trebuie considerată exhaustivă pentru toate situațiile ce pot apărea în domeniul activității speciale de investigații, inclusiv în contextul procesului penal.

Așadar, definiția oferită de Legea nr. 59/2012 se referă exclusiv la activitatea specială de investigații desfășurată în afara procesului penal și nu se extinde asupra întregului domeniu al activității speciale de investigații. Conform acestei rațiuni, legiuitorul, prin modificările juridice din 2023, a exclus din definiția activității speciale de investigații expusă în Legea nr. 59/2012, precum și din alte prevederi ale acestei legi, toate mențiunile legate de investigarea infracțiunilor, cum ar fi relevarea atentatelor criminale, prevenirea, curmarea infracțiunilor și identificarea persoanelor care le organizează și/sau le comit, descoperirea și cercetarea infracțiunilor etc.

Aceste schimbări legislative nu ar trebui interpretate în sensul că obiectul activității speciale de investigații nu ar mai cuprinde și investigarea infracțiunilor. Aceasta rămâne în continuare o preocupare a activității speciale de investigații, doar că la nivel de reglementare juridică; sarcina respectivă nu se mai regăsește în Legea nr. 59/2012, ci în Codul de procedură penală. În acest context, legiuitorul a statuat că în cazul în care din informațiile obținute în urma investigațiilor speciale efectuate în baza Legii nr. 59/2012 reiese că se pregătește, se săvârșește sau a fost săvârșită o infracțiune, măsura specială de investigații încetează, urmând a se proceda conform prevederilor Codului de procedură penală (art. 19, alin. (2); art. 20, alin. (11); art. 24, alin. (1) din Legea nr. 59/2012).

În contextul celor relatate, se mai impune o observație. Percepția eronată a scopului activității speciale de investigații conduce la îngustarea nejustificată a conținutului acestei activități¹². Asemuirea activității speciale de investigații cu o „activitate efectuată în

¹² GLAVAN B. Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații în contextul legislației Republicii Moldova. În: *Universul Juridic*. București, România. 2022, nr.2, p.137-148. ISSN 2393-3445

scopul culegerii de informații necesare pentru [...]” sugerează că scopul acestei activități se limitează doar la culegerea informațiilor, fiind omise acțiunile concrete pentru care aceste informații sunt culese, precum activitățile de prevenire a criminalității, menținere a ordinii publice și asigurarea securității în locurile de detenție. Astfel, din art. 1 din Legea nr. 59/2012 s-ar înțelege că activitatea specială de investigații se reduce doar la acțiuni publice sau secrete de culegere a informațiilor.

O astfel de interpretare este, însă, incompletă și nu reflectă realitatea. Chiar din dispozițiile art. 1, alin. (2) din Legea nr. 59/2012 rezultă că activitatea specială de investigații implică nu doar culegerea de informații, ci și activitatea cu colaboratorii confidențiali. De asemenea, în art. 2 din aceeași lege sunt prevăzute sarcinile acestei activități care nu se reduc doar la culegerea de informații, ci impun și obligația prevenirii criminalității, căutării anumitor categorii de persoane, asigurării protecției martorilor și a altor participanți la procesul penal.

Din analiza prevederilor Legii nr. 59/2012 constatăm faptul că activitatea specială de investigații, din punct de vedere structural, pe lângă culegerea de informații cuprinde și alte componente, precum:

- atragerea persoanelor spre colaborare confidențială;
- crearea de întreprinderi, instituții, organizații și subdiviziuni în vederea soluționării sarcinilor prevăzute de prezenta lege;
- desfășurarea activităților financiare specifice;
- asigurarea informativă și documentarea;
- efectuarea măsurilor pentru protejarea informațiilor;
- efectuarea MSI.

Menționăm și faptul că nu pretindem la originalitatea acestei remarci, ea fiind demult reflectată în literatura de specialitate¹³. Este de punctat și faptul că între scopul și sarcinile activității speciale de investigații există o relație foarte strânsă. Realizarea sarcinilor reprezintă un pas necesar și obligatoriu pentru atingerea scopului acestei activități. Scopul desemnează obiectivul general și final, în timp ce sarcinile reprezintă etapele operaționale care duc la îndeplinirea acestui obiectiv. Prin urmare, este imposibil ca scopul activității speciale de investigații să fie atins fără realizarea sarcinilor asociate acestuia¹⁴.

Dacă, ipotetic vorbind, scopul activității speciale de investigații s-ar limita doar la culegerea de informații, atunci ar fi necesar ca și sarcinile prevăzute în art. 2 al Legii nr. 59/2012 să fie reformulate prin prisma sintagmei „culegerea de informații”. Astfel, s-ar cuveni ca sarcina de „prevenire a criminalității” să fie reformulată în „culegerea de informații pentru prevenirea criminalității”. Aceeași abordare s-ar aplica și celorlalte sarcini prevăzute în acest articol.

Culegerea de informații este un aspect esențial al activității speciale de investigații, dar nu reprezintă nici singurul, nici scopul final al acesteia. După colectarea informațiilor, urmează o serie de alte acțiuni indispensabile: analiza, verificarea, sistematizarea, stocarea și utilizarea acestora, precum și procesele de secretizare și desecretizare, alături de alte activități care privesc gestionarea datelor obținute.

În plus, activitățile care vizează direct prevenirea, investigarea și combaterea infracțiunilor, căutarea persoanelor care se sustrag urmării penale sau executării pedep-

¹³ АХАРИЦЕВ С.И. *Оперативно-розыскные мероприятия. Общие положения: монография*. Санкт-Петербург: Издательство „Юридический центр Пресс”, 2004. 257 с. ISBN 5-94201-342-X. p. 10-12.

¹⁴ GLAVAN B. *Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații*. În: revista *Legea și Viața*, Chișinău, nr. 5-6(353-354) 2021, pp. 66-73.

selor, toate depind de informațiile colectate anterior, care sunt analizate și verificate înainte să fie utilizate pentru prevenirea și combaterea activităților infracționale. O parte considerabilă a muncii de prevenire a infracțiunilor, căutare, verificare, identificare și protecție a persoanelor implică prelucrarea și analiza datelor deja stocate în diferite baze de date.

Astfel, culegerea de informații este doar o etapă în cadrul activității speciale de investigații, dar nu poate fi confundată cu scopul acestei activități. Dacă ar fi tratată drept scop final, aceasta ar implica faptul că toate acțiunile ulterioare, care se bazează pe informațiile colectate, ar ieși din sfera de competență a ofițerilor de investigații, ceea ce ar fi o concluzie eronată.

Funcția esențială a activității speciale de investigații constă în „pătrunderea” în planurile și intențiile celor care pregătesc sau planifică infracțiuni, cu scopul de a preveni realizarea acestor intenții. Această „pătrundere” se realizează prin analiza informațiilor acumulate, fie din surse deschise, fie închise, cu un grad înalt de credibilitate. Astfel, multe infracțiuni comise cu premeditare, precum cele patrimoniale sau legate de traficul ilegal de droguri și arme, sunt descoperite și prevenite prin intermediul activităților speciale de investigații. Fără aceste intervenții, curmarea infracțiunilor în stadiile incipiente ar fi dificilă, dacă nu chiar imposibilă.

Este important să înțelegem diferența dintre obiectivul general al activității speciale de investigații, adică protecția valorilor fundamentale, și culegerea de informații ca acțiune specifică în cadrul acestui proces. Protecția acestor valori poate fi realizată chiar și fără o fază prealabilă de colectare a informațiilor, dacă există indicii clare despre amenințări imediate. În aceste cazuri, măsurile de protecție se impun ca prioritate, iar colectarea ulterioară a informațiilor va avea scopul de a spori eficiența și nivelul de protecție oferită.

Pe lângă atingerea obiectivului strategic final de protejare a valorilor constituționale împotriva acțiunilor ilegale, activitatea specială de investigații are ca scop implementarea unor obiective intermediare de natură tactică. Acestea includ, de exemplu, inducerea în eroare a infractorilor prin măsuri care să-i determine să comită greșeli sau să-și piardă vigilența, făcându-i astfel mai ușor de identificat și de reținut. Un alt obiectiv este influențarea persoanelor care plănuiesc să comită infracțiuni, astfel încât acestea să renunțe la intențiile lor ilegale¹⁵. Aceste tactici contribuie în mod direct la prevenirea criminalității și la asigurarea securității publice.

Un aspect important al activității speciale de investigații constă în natura faptelor vizate pentru a fi prevenite. În prevederile inițiale ale Legii nr. 45/1994 se pune accent pe protecția anumitor valori împotriva infracțiunilor, însă definiția actuală extinde domeniul de aplicare, arătând că infracțiunile nu sunt singurele situații care necesită investigație.

Din perspectivă doctrinară, acest subiect a generat dezbateri diverse. Unii cercetători susțin că obiectivul principal al activității speciale de investigații este combaterea exclusivă a infracțiunilor, în timp ce alții atrag atenția că sarcinile acestei activități au depășit cu mult sfera luptei împotriva infracțiunilor. Într-adevăr, evoluția acestui domeniu include noi scopuri și obiective, iar abordările și metodele folosite sunt din ce în ce mai inovatoare.

Începând cu anii <90, legislația în acest domeniu a cunoscut o extindere semnificativă, adăugând noi dimensiuni care nu sunt legate exclusiv de combaterea infracționalității. De exemplu, activitatea specială de investigații s-a diversificat, implicând autoritățile de drept în acțiuni care vizează nu doar prevenirea infracțiunilor, ci și menținerea ordinii pu-

¹⁵ ИЛЬИЧЁВ В.А. Оперативно-розыскная деятельность: курс лекций. Москва. Эксмо, 2009. - 141 с. ISBN 978-5-699-31626-7, p. 7.

blice, asigurarea securității în locurile de detenție și protecția individuală împotriva unui spectru mai larg de amenințări.

Astfel, activitatea specială de investigații nu mai este limitată doar la protecția împotriva infracțiunilor, ci include și obiective legate de securitatea personală și publică, care necesită măsuri ce depășesc simpla culegere de informații. Aceasta reflectă o schimbare în direcția unei abordări mai complexe și integrate, care se adaptează constant la noile provocări și amenințări din societate.

Prin activitatea specială de investigații, sunt soluționate frecvent sarcini care depășesc sfera combaterii criminalității, precum căutarea persoanelor dispărute fără urme evidente de criminalitate, identificarea persoanelor bolnave sau a copiilor care nu pot furniza informații despre sine, sau identificarea cadavrelor neidentificate. Deși aceste sarcini au o semnificație socială considerabilă, ele nu sunt în mod direct legate de combaterea infracțiunilor. Acest lucru reflectă faptul că scopul activității speciale de investigații nu trebuie limitat doar la combaterea criminalității, ci trebuie să includă protejerea vieții, sănătății, drepturilor și libertăților persoanei, precum și asigurarea securității societății și a statului.

Scopurile activității speciale de investigații, împreună cu „mecanismul” de realizare și subiecții implicați, constituie trăsături esențiale ale acestei activități. Protecția vieții, sănătății, drepturilor și libertăților persoanei trebuie înțeleasă ca o creare a unor condiții favorabile care să prevină comiterea infracțiunilor și să garanteze inviolabilitatea acestor valori. Drepturile și libertățile persoanei care necesită să fie protejate trebuie să cuprindă toate drepturile fundamentale consacrate în capitolul II din Constituția Republicii Moldova și protejate prin legea penală.

Asigurarea securității societății și a statului presupune măsuri speciale menite să prevină amenințările externe și interne, asigurând protecția ordinii constituționale, suveranității și integrității teritoriale a țării. Această activitate include atât prevenirea riscurilor la adresa siguranței naționale, cât și intervenția împotriva diverselor forme de amenințări care pot submina stabilitatea socială.

Conceptul de activitate specială de investigații se diferențiază de alte tipuri de activități printr-un set de trăsături specifice, a căror prezență cumulativă permite identificarea și delimitarea sa față de alte forme de investigare sau culegere de informații:

- **Caracterul legal** al investigațiilor speciale, însemnând că acțiunile ofițerilor de investigații trebuie să fie în concordanță cu legea. Activitatea specială de investigații se desfășoară nu doar pe baza normelor legislative și a actelor departamentale subordonate legii, inclusiv cu caracter clasificat, ci și pe baza anumitor principii;

- **Caracterul social util** al investigațiilor speciale, care le face instrumente vitale în lupta împotriva criminalității și pentru protejarea valorilor constituționale;

- **Caracterul complex** al investigațiilor speciale, care implică nu doar anumite tipuri de relații sociale, ci mai multe tipuri reglementate de diferite ramuri ale dreptului. Deși activitatea specială de investigații pare să includă atribuții regăsite și în alte domenii, cum ar fi prevenirea, descoperirea și combaterea infracțiunilor, în realitate aceasta își atinge obiectivul principal prin metode specifice de acțiune, abordări investigative particulare și utilizarea echipamentului tehnic specializat. Aceste elemente distincte permit intervenția eficientă în situații în care alte domenii întâmpină dificultăți și nu pot acționa cu aceeași eficacitate¹⁶.

- **Caracterul de investigare - căutare** al activității speciale de investigații, care re-

¹⁶ GLAVAN B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări*. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). - 475 p. ISBN 978-9975-135-63-4, p. 16.

prezintă fundamentul acestei forme de activitate și îi conferă un rol decisiv la combaterea criminalității. Această trăsătură presupune pătrunderea în mediul infracțional pentru obținerea informațiilor necesare despre infracțiunile deja comise sau aflate în curs de pregătire, permițând astfel aplicarea unor măsuri eficiente de prevenire și contracarare a activităților ilegale. Totodată, activitatea specială de investigații nu se limitează doar la colectarea de date privind infracțiunile, ci include **elemente de contrainformații**, având un rol important în protecția secretelor de stat și asigurarea securității subiecților care desfășoară astfel de activități. Această dimensiune contrainformativă este esențială pentru protejarea integrității structurilor de investigație și prevenirea tentativelor de infiltra-re sau compromitere a operațiunilor operative.

• **Caracterul predominant secret** al investigațiilor speciale, fără a exclude îmbinarea unor măsuri publice în cadrul acestora. Caracterul dual al activității speciale de investigații, care permite trecerea fluidă între acțiuni publice și secrete, conferă autorităților o flexibilitate strategică. În funcție de contextul operativ, acestea pot acționa deschis, identificându-se în mod clar, sau pot adopta măsuri de disimulare, cu utilizarea unor metode de acoperire pentru a păstra confidențialitatea operațiunii. Ambele abordări sunt instrumente valoroase pentru atingerea obiectivelor investigațiilor;

• **Exclusivitatea autorităților de stat și a subdiviziunilor specializate în efectuarea activității speciale de investigații.** Lista acestor autorități abilitate să desfășoare activități speciale de investigații în afara procesului penal este prevăzută în art. 6 din Legea nr. 59/2012, iar în cadrul procesului penal este reglementată de art. 57² din CPP. Organele abilitate să desfășoare activități speciale de investigații sunt numite subiecți ai acestei activități, un termen folosit explicit în textul legii (art. 1, alin. (2) și art. 6 din Legea nr. 59/2012). Acest aspect subliniază caracterul limitat și specializat al activității, care este rezervată exclusiv instituțiilor autorizate în mod expres prin lege să o desfășoare;

• **Caracterul operativ** al investigațiilor speciale înseamnă că ofițerii de investigații acționează rapid și flexibil, adaptându-se la schimbările de situație. Adesea, acțiunile lor sunt determinate mai mult de circumstanțe decât de un scenariu prestabilit. În activitatea specială de investigații, intuiția joacă un rol semnificativ, dezvoltându-se prin acumularea experienței practice.

• **Caracterul proactiv și reactiv** al investigațiilor speciale, acoperind atât perioada anterioară, cât și cea de după comiterea infracțiunii;

• **Caracterul neformal** al investigațiilor speciale, care urmărește colectarea în mod operativ a informațiilor, dar nu a probelor. Informațiile operative pot fi utilizate în procesul judiciar dacă îndeplinesc cerințele stabilite pentru probe. Acestei activități îi sunt proprii și alte caracteristici care, împreună cu cele menționate mai sus, definesc esența activității speciale de investigații¹⁷.

Aprecierea unei activități ca fiind specială de investigații presupune, în mod inerent, prezența cumulativă a trăsăturilor caracteristice acesteia. Absența chiar și a uneia dintre aceste trăsături indică un alt tip de activitate, care fie este permisă de lege, dar nu intră în sfera activității speciale de investigații, fie este interzisă de lege, neavând nicio legătură cu aceasta.

Desfășurarea în mod public de către persoane sau entități care nu sunt incluse în lista subiecților abilitați prin lege să efectueze investigații speciale, a unor activități similare ce-

¹⁷ АЛФЕРОВ В.Ю., ГРИШИН А.И., ИЛЬИН Н.И. Правовые основы оперативно-розыскной деятельности: учеб. пособие. 3-е изд., испр. и доп. Саратов: Саратовский социально-экономический институт (филиал) РЭУ им. Г. В. Плеханова, 2016. 296 с. ISBN 978-5-4345-0352-5. p. 8.

lor de investigații speciale, nu poate fi considerată activitate specială de investigații. O astfel de activitate poate fi încadrată mai degrabă în sfera activităților administrative sau de altă natură, fără a conferi competențe specifice organelor autorizate prin Legea nr. 59/2012.

Un exemplu relevant este activitatea de detectiv privat, care, deși are un caracter investigativ, nu se încadrează în categoria activității speciale de investigații. Aceasta prezintă o serie de diferențe fundamentale, printre care:

- este desfășurată de persoane fizice și juridice care dețin un permis (licență) special eliberat de Ministerul Afacerilor Interne, fără a avea calitatea de subiecți ai activității speciale de investigații;

- are ca scop protejarea drepturilor și intereselor legale ale clienților particulari, deosebindu-se astfel de obiectivele specifice activității speciale de investigații;

- detectivilor particulari le este interzisă desfășurarea acțiunilor care țin de activitatea specială de investigații, iar nerespectarea acestei interdicții constituie temei pentru suspendarea sau retragerea licenței de activitate (art. 20 din Legea privind activitatea particulară de detectiv și de pază nr. 283/2003).

În desfășurarea activităților de investigare privată, sunt permise anumite acțiuni, precum audierea persoanelor fizice, inclusiv a celor cu funcții de răspundere, culegerea de informații, studierea obiectelor și documentelor, controlul exterior al unor clădiri și spații, în scopul obținerii de informații (art. 19 din Legea nr. 283/2003). Cu toate acestea, activitățile detectivilor privați sunt desfășurate în condiții diferite și sunt supuse unor restricții care nu sunt prevăzute de Legea nr. 59/2012.

4. CONCLUZII

Analiza prevederilor art. 1 din Legea nr. 59/2012 a evidențiat importanța acestei norme juridice pentru definirea și delimitarea activității speciale de investigații. Studiul a demonstrat că evoluția cadrului legislativ a generat atât clarificări esențiale, cât și dificultăți interpretative, mai ales în contextul relației dintre această Lege și Codul de procedură penală.

Printre principalele constatări se numără:

• Necesitatea unei definiții clare și unitare – Modificările legislative au încercat să elimine ambiguitățile anterioare, dar delimitarea dintre activitatea specială de investigații desfășurată în afara procesului penal și cea reglementată de Codul de procedură penală rămâne o provocare.

• Depășirea concepției restrictive asupra activității speciale de investigații – Aceasta nu se limitează la simpla culegere de informații, ci include măsuri proactive de prevenire a criminalității, menținere a ordinii publice și protejare a drepturilor fundamentale.

• Rolul esențial al reglementărilor juridice în eficiența activității investigative – Eficacitatea investigațiilor speciale depinde de claritatea și aplicabilitatea normelor juridice. Reformele legislative trebuie să continue pentru a asigura un echilibru între eficiența operațiunilor și respectarea drepturilor omului.

• Necesitatea unei abordări coerente în aplicarea legii – În practică, aplicarea neunitară a normelor poate duce la incertitudini juridice. O interpretare uniformă și o instruire adecvată a organelor abilitate sunt extrem de importante pentru asigurarea unei implementări eficiente și conforme cu standardele internaționale.

Astfel, activitatea specială de investigații rămâne un domeniu dinamic, în continuă adaptare la noile provocări legislative și aplicative. Reglementarea clară, aplicarea consecventă și respectarea riguroasă a principiilor statului de drept sunt factori esențiali pentru dezvoltarea acestui domeniu în conformitate cu standardele europene și internaționale.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

- BALTAG D., GUȚU A. *Teoria generală a dreptului: curs teoretic*. Academia de poliție „Ștefan cel Mare”. 2002, Tipografia „Reclama”, 335 p. ISBN 9975-930-43-3
- COVALCIUC I. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală: Monografie*. Chișinău: S.n., 2023. 299 p. ISBN 978-9975-135-72-6
- GHERMAN M., BLÎNDU E., BOTNARI I. *Temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații: Studiu monografic*. Chișinău. 2023. Departamentul editorial poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 192 p. ISBN 978-9975-135-70-2
- GLAVAN B. Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în contextul legislației Republicii Moldova. În: *Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice*. Chișinău 2019, nr. 10, p. 88-108.
- GLAVAN B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări*. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. ISBN 978-9975-135-63-4
- GLAVAN B. Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații în contextul legislației Republicii Moldova. În: *Universul Juridic*. București, România. 2022, nr.2, p.137-148. ISSN 2393-3445
- GLAVAN B. Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații. În: *Legea și Viața*, Chișinău, nr. 5-6(353-354) 2021, pp. 66-73.
- Legea privind activitatea operativă de investigații: nr. 45 din 12 aprilie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 11-13, 38 (Abrogată în 2012).
- MÎRZAC V., GLAVAN B. *Note privind activitatea specială de investigații*. Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare”. Chișinău 2018. – 92 p. ISBN 978-9975-4321-2-3
- АЛФЕРОВ В.Ю., ГРИШИН А.И., ИЛЬИН Н.И. *Правовые основы оперативно-розыскной деятельности: учеб, пособие*. 3-е изд., испр. и доп. Саратов: Саратовский социально-экономический институт (филиал) РЭУ им. Г. В. Плеханова, 2016. 296 с. ISBN 978-5-4345-0352-5, p. 8.
- БОБРОВ В.Г. О некоторых вопросах законодательного регулирования оперативно-розыскной деятельности. В: *Полицейское право*. 2005. № 2(2). С. 75-83.
- ЗАХАРЦЕВ С.И. *Оперативно-розыскные мероприятия. Общие положения: монография*. Санкт-Петербург: Издательство „Юридический центр Пресс”, 2004. 257 с. ISBN 5-94201-342-X
- ИЛЬИЧЁВ В.А. *Оперативно-розыскная деятельность: курс лекций*. Москва. Эксмо, 2009. – 141 с. ISBN 978-5-699-31626-7
- Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности»: С приложением решений Конституционного Суда Российской Федерации и обзоров практики Европейского Суда по правам человека / О. А. Вагин, Б. Я. Гаврилов, К. К. Горяинов [и др.]. – 3-е издание, дополненное и переработанное. – Москва: Норма, 2020. – 576 с. – ISBN 978-5-91768-879-4
- Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник / под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. М.: ИНФРА-М, 2006. 832 с. ISBN 5-16-002437-9